

Business
OMBUDSMAN
Council

СИСТЕМНИЙ ЗВІТ

ПРИРОДНІ МОНОПОЛІСТИ vs. КОНКУРЕНТНИЙ БІЗНЕС:

шляхи поліпшення співпраці

січень 2016

Зміст

ПОДЯКА	3
ПЕРЕЛІК АБРЕВІАТУР	3
ВСТУП	4
1 ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	5
1.1 Цілі та структура звіту	5
1.2 Методологія	5
2 ПРОБЛЕМИ ПРИЄДНАННЯ ДО ІНЖЕНЕРНИХ МЕРЕЖ	6
2.1 Розкриття інформації, яка необхідна для забезпечення належного планування підключення до інженерних мереж	7
2.2 Пайовий внесок у розвиток інфраструктури населеного пункту	7
2.3 Підключення до електричних мереж	8
2.4 Приєднання до теплових мереж	10
<i>Приєднання до теплових мереж суб'єктів бізнесу для забезпечення власних потреб</i>	10
<i>Приєднання до теплових мереж суб'єктів ринку, які мають намір здійснювати діяльність з виробництва теплової енергії</i>	11
2.5 Підключення до систем водопостачання та водовідведення	12
2.6 Доступу до мережі газопостачання	14
<i>Приєднання до газових мереж суб'єктів бізнесу, які вимагають забезпечення газом для власних потреб</i>	14
<i>Забезпечення рівноцінного доступу до ринку постачання природного газу</i>	15
3 ПРОЗОРИСТЬ І ПЕРЕДБАЧУВАНІСТЬ ТАРИФОУТВОРЕННЯ	16
3.1 Тарифне регулювання	16
3.2 Використання RAB-методології	17
4 РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ	20
ДОДАТОК 1.	21

ПОДЯКА

Цей звіт був підготовлений Заступником бізнес-омбудсмена Тетяною Короткою під керівництвом бізнес-омбудсмена пана Альгірдаса Шемети у співпраці з Американською Торгівельною Палатою, Європейською бізнес-асоціацією, Федерацією роботодавців України, Українським союзом промисловців та підприємців, Українською торгово-промисловою палатою.

Ми хотіли б висловити подяку Руслану Кальницькому (Prudens), Андрію Чирві (Mondelez International), Ользі Адамовській (ENI Україна), Олегу Палайді («Мережі і системи»), Олені Степановій (Американська Торгівельна Палата), Руслану Тормосову (Інститут місцевого розвитку), Олені Нич (Інститут місцевого

розвитку), Анатолію Колієнко (Інститут місцевого розвитку), Імі Хреновій-Шимкіній (GIZ UA), Вікторії Гриб (ДТЕК), Тетяні Овериній (ДТЕК) та Федору Лученко (Укрніікомунпроект) за корисні коментарі, зауваження та участь у дослідницькому процесі цього звіту.

Ми дуже вдячні за допомогу, надану фахівцями Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Антимонопольного комітету України.

Цей звіт не міг би бути написаний без підтримки команди інспекторів Ради бізнес-омбудсмена.

ПЕРЕЛІК АБРЕВІАТУР

РБО	Рада бізнес-омбудсмена
ВРУ	Верховна Рада України
КМУ	Кабінет Міністрів України, Уряд України
ЄС	Європейський Союз
Мінрегіонбуд	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України
НКРЕКП	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
НКРЕ	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики
МОВВ	Місцевий орган виконавчої влади
РАВ	На основі регульованої бази активів

ВСТУП

Рада бізнес-омбудсмена доволі часто одержує скарги, що стосуються діяльності підприємств – природних монополістів в Україні¹ (у сфері енерго-, водо-, тепло-, та газо- постачання). Питома вага вартості послуг підприємств – монополістів може досягати понад 30-70 відсотків у складі собівартості продукції бізнесу.

Можливість природних монополій підвищувати ціни на свої послуги не мотивує їх до зменшення витрат за рахунок модернізації активів, впровадження нових технологій, раціоналізації і дозволяє розглядати невиправдані витрати у вартості послуг. Це призводить до ще більшої неефективності та збільшення зносу мереж, за допомогою яких, власне, ці послуги і надаються. Останнє є основною причиною технічних аварій, низької якості послуг, високих ризиків для бізнес-клієнтів і збільшення кінцевої вартості продукції.

Вдосконалення регулювання відносин між споживачами² і компаніями-монополістами є одним із зобов'язань України, що були взяті в рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та умов, за яких Україна приєдналася до Договору про заснування Енергетичного

співтовариства та впровадження Третього енергетичного пакету³.

Таким чином, забезпечення балансу суспільних інтересів, включаючи інтереси споживачів та природних монополій, є важливим завданням для Уряду України. Отже, державне регулювання інфраструктури має забезпечувати:

- економічно обґрунтоване встановлення тарифів (регулювання цін);
- недискримінаційний доступ споживачів до послуг природних монополій (регулювання доступу);
- належний мінімальний рівень якості та безпеки послуг природних монополій (технічне регулювання або регулювання якості)

Тим не менш, сьогодні українське державне регулювання у деяких сферах, де діють природні монополії, ще не є достатньо ефективним і знаходиться на стадії активного реформування. Саме тому на засіданні Наглядової Ради РБО, що відбулось 29 жовтня 2015, було вирішено розробити системні рекомендації з цього питання.

¹ Природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

² Для цілей цього звіту під «споживачами» розуміються лише суб'єкти господарювання

³ Третій Енергетичний пакет складається з: 1. Регламенту ЄС № 713/2009 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 р., що засновує Агентство з питань співробітництва регуляторів у сфері енергетики; 2) Регламенту ЄС № 714/2009 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 р. про умови доступу до мереж трансграничних обмінів електроенергією, що скасовує Регламент ЄС № 1228/200332; 3) Регламенту ЄС № 715/2009 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 р. про умови доступу до мереж транспортування природного газу, що скасовує Регламент ЄС № 1775/200533; 4) Директиви 2009/72/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 р. щодо спільних правил для внутрішнього ринку електроенергії, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС34; 5) Директиви 2009/73/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 р. щодо спільних правил для внутрішнього ринку природного газу, що скасовує Директиву 2003/55/ЄС35.

1 ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

1.1. Цілі та структура звіту

Кінцевою метою цього звіту є розробка рекомендацій, безпосередньо спрямованих на усунення системних проблем у наданні комунальних послуг завдяки співпраці між

природними монополістами та бізнесом, а також пропозицій Уряду України та окремим органам державної влади щодо певних практичних довгострокових рішень.

1.2 Методологія

Аналітична частина звіту ґрунтується на скаргах РБО, проілюстрованих у Додатку 1 до цього звіту, пропозиціях представників бізнесу, результатах дискусій з провідними місцевими та міжнародними експертними організаціями, огляді тематичної літератури та власних висновках РБО. РБО також використовувала інформацію у відкритому доступі на веб-сайтах деяких державних органів влади.

Після уважного вивчення вищезгаданих матеріалів було прийнято рішення звзвити

область дослідження до таких груп (природні монополії та додаткові ринки):⁴

- постачання електроенергії (виробництво, постачання, розподіл і транспортування);
- централізоване водопостачання і водовідведення;
- виробництво, постачання і транспортування тепла;
- постачання, транспортування і розподіл природного газу.

⁴ Відповідно до статті 6 Закону України «Про природні монополії».

2 ПРОБЛЕМИ ПРИЄДНАННЯ ДО ІНЖЕНЕРНИХ МЕРЕЖ

Суть проблеми

Рівноправний недискримінаційний доступ до мереж або інфраструктури природних монополій істотно ускладнений для приватних компаній в Україні. Це стосується як підключення до мереж, так і доступу до послуг, що надаються природними монополістами. Така ситуація створює додаткові бізнес-ризики, зокрема:

- Потенційні клієнти (компанії, які потребують доступу до інфраструктури) не мають достатньо інформації для оцінки своїх фінансових та часових витрат на підключення. Ця непередбачуваність вимагає додаткового резервування ресурсів під час бізнес-планування.
- Відповідно до чинних правил, процедури приєднання до інфраструктури диференційовані для різних типів інженерних мереж.
- Оператори мають різні підходи до визначення вартості нових підключень. Споживачі нарікають на ситуацію, коли вони не тільки фінансують власне приєднання до мереж, але сплачують модернізацію інфраструктури, що належить монопольним операторам⁵.

Антимонопольне законодавство вимагає конкретних механізмів для припинення зловживання монопольним становищем. Тим не менш, міжнародний досвід показує, що впровадження сучасних інструментів державного регулювання є більш ефективним механізмом для запобігання таких порушень, ніж примусове виконання.

На сьогодні споживач фінансує проектування і будівництво для приєднання до інфраструктури монополіста. Проте саме підприємство-монополіст замість забезпечення розвитку і доступу, часто уповільнює процеси, встановлюючи

несправедливі умови, що заважає інвесторам і змушує їх розміщувати свої виробничі потужності в інших юрисдикціях.

Основні проблеми приєднання до інфраструктури включають:

- складність і непрозорість процедури приєднання замовників до інженерних мереж створюють підґрунтя для проявів корупції, призводять до зростання витрат замовника та необґрунтованих відмов у наданні цих послуг;
- включення до Технічних умов вимог щодо робіт та приладів, які не відносяться безпосередньо до певного підключення, встановлення обладнання певного класу, марки та торгової марки; завищенні трудовитрат на виготовлення Технічних умов;
- відсутність чітких термінів для здійснення робіт з приєднання об'єктів замовників до інженерних мереж, що призводить до затягування строків виконання робіт та додаткових необґрунтованих витрат споживачів.

Окрім зловживань монопольним становищем провайдером послуг, вищезгадані проблеми також часто пов'язані з недостатністю наявних потужностей для таких підключень, а це, в свою чергу, обумовлено відсутністю планів розвитку територій, непрозорістю прийняття рішень на рівні органів місцевого самоврядування, загальною розкоординованістю учасників процесу через відсутність цілісного законодавства.

Глибокий аналіз проблем приєднання суб'єктів бізнесу до інженерних мереж дозволяє виділити проблеми, спільні для всіх типів інфраструктури, та запропонувати шляхи їх вирішення для кожної сфери окремо.

⁵ На сьогоднішній день постачальниками тепла, енергії, газу є, головним чином, приватні корпорації, а постачальниками води та додаткових послуг, наприклад, обслуговування будівель, є комунальні підприємства.

2.1. Розкриття інформації, яка необхідна для забезпечення належного планування підключення до інженерних мереж

Нестача доступної та достовірної інформації про наявні потужності, схеми проектних планувальних обмежень, магістральні вуличні мережі; інформації та даних про інженерні мережі, які містяться у містобудівному кадастрі, даних щодо екологічних та інженерно-геологічних умов призводить до подальших зловживань і необґрунтованих вимог додаткових матеріалів для підготовки Технічних завдань на приєднання до мереж.

Необхідно зазначити, що системна відсутність скоординованості всіх сторін, що залучені в процеси приєднання суб'єктів господарювання до інженерних мереж, обумовлена у тому числі й розпорошеністю законодавства. **Покращити ситуацію** можливо через більшу публічність кожного етапу приєднання, **зокрема:**

- (1) Мінрегіонбуд має підготувати поправки до Закону України «Про внесення зміни до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності» змушуючи місцеві органи влади розробити і оприлюднити плани забудови територій та плани зонування територій.
- (2) НКРЕКП має зобов'язати операторів інженерних мереж оприлюднювати інформацію про технологічні вимоги щодо підключення до мереж для сприяння реалізації інвестиційних програм.
- (3) Ліцензіати НКРЕКП мають публічно інформувати споживачів про поточні приєднання, статус заявок на приєднання тощо.

2.2. Пайовий внесок у розвиток інфраструктури населеного пункту

Відповідно до статті 40 Закону України «Про містобудівну діяльність» забудовник комерційного об'єкту зобов'язаний внести на користь місцевого органу виконавчої влади (в місцевий бюджет) грошовий платіж на розвиток інфраструктури населеного пункту. При цьому закон забороняє вносити цей платіж у натуральній формі, тобто майном або роботами. Він містить вичерпний перелік винятків для звільнення від даного платежу і закріплює граничний рівень такого внеску (10% загальної кошторисної вартості будівництва об'єкту для нежитлових будівель, 4% загальної кошторисної вартості для об'єктів житлового будівництва).

Проблемними питаннями є:

- згідно з п. 8 цього закону, розмір внеску визначається індивідуально для кожного забудовника в межах від 0 до максимуму, встановленого для даної категорії забудовника;

- високий розмір пайового внеску, який може досягати 10% від загальної вартості промислового об'єкту;
- єдиним механізмом оскарження рівня пайового внеску є лише судові інстанції або «неформальні переговори» з місцевими органами влади.

Пайовий внесок забудовник має сплачувати повністю до введення об'єкту в експлуатацію. При цьому паралельно із внесенням пайового внеску забудовник бере участь у будівництві частини інженерних мереж через недостатню потужність наявних мереж.

Сама природа цього платежу, незалежно від розміру, являє собою додатковий прихований податок, при цьому цей платіж безпосередньо не пов'язаний із здійсненням заходів для функціонування цього об'єкту, але збільшує вартість будівництва та підключення до інженерних мереж. Підтвердженням цієї думки є відсутність даного платежу в переліку місцевих

податків і зборів, затверджених Податковим кодексом України. Умова закону, що у випадках, коли забудовник в ході підключення до мереж вимушений прокладати мережі поза межами свого будмайданчику, сума пайового внеску зменшується на кошторисну вартість цих робіт, не нівелює корупційну природу такого платежу.⁶

За висновками експертів ділового середовища, пайовий внесок, призначений для розвитку інфраструктури регіону, де будується об'єкт нерухомості, не тільки не розвинув її за роки свого існування, але й створив серйозну перешкоду для розвитку ділових, комерційних і промислових, проектів з розвитку інфраструктури, які створюють нові робочі місця.

З метою створення прозорих і зрозумілих правил Рада бізнес-омбудсмена пропонує:

- (1) Мінрегіонбуду розробити поправки до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо скасування пайового внеску забудовників як застарілого інструменту із непрозорою методикою застосування і характером непрямого податку, забороненого законодавством.
- (2) Мінрегіонбуду спільно з бізнес-асоціаціями, експертами та громадськістю провести обговорення щодо впровадження інструментів розвитку територій на прозорих засадах.

2.3. Підключення до електричних мереж

Рекомендації РБО щодо приєднання до електричних мереж були представлені у Системному звіті у липні 2015 року. Крім питань, які були по суті обговорені у зазначеному Системному звіті «Підключення до електропостачання»⁷, і рекомендованих РБО рішень, у цьому документі ми хотіли би обговорити деякі фінансові моменти, пов'язані з підключенням до мереж електроенергії.

На сьогоднішній день фінансові питання, пов'язані з доступом до електростанцій, регулюються Постановою НКРЕ «Про затвердження Порядку фінансування послуг з приєднання електроустановок до електричних мереж» № 1467 від 21 листопада 2013 року. Розрахунки з цих питань здійснюються на основі спеціальної Методології, затвердженої Постановою НКРЕКП № 115 від 12 лютого 2013 році.

Поточний алгоритм платежів, пов'язаних із приєднанням, виглядає як сума оплати за отримання доступу та поворотної фінансової допомоги, яка надається споживачу

постачальником електроенергії. Тим не менш, ця сума часто перевищує 100% від вартості наданих послуг.

Нинішній підхід до розрахунку вартості підключення до електростанцій (для нестандартного доступу) не дозволяє клієнтам відповідним чином здійснювати обчислення і планування приблизної суми витрат на приєднання. Механізм фінансування витрат, передбачений чинним законодавством, шляхом надання клієнтам поворотної фінансової допомоги є надто неясним, непрозорим і фінансово обтяжливим для клієнтів. Як було зазначено у Системному звіті, РБО в цілому підтримує існуючий у даний час у професійному середовищі підхід, що ґрунтується на фіксованому зборі за приєднання 1 МВт енергії.

Аргументація представників НКРЕКП, ліцензіатів, бізнесу та РБО на користь такого рішення та його переваги були ґрунтовно викладені у зазначеному вище Системному звіті РБО «Підключення до електропостачання».

⁶ Якщо в цілому Україна зараз посідає 83 місце в загальному заліку з 189 країн, то за параметром «Отримання дозволів на будівництво» ми знаходимося на 140 місці. Це також обумовлено і додатковим фінансовим навантаженням на суб'єктів будівництва

⁷ <https://boi.org.ua/publications/reports/3-report-on-systemic-problem-getting-access-to-elect>

Міжнародна практика

Існує два основні підходи до оплати за інженерні підключення. Зокрема, у Сполучених Штатах Америки існує регулярна плата за кВт енергії, але немає плати за стандартне або нестандартне підключення. В Європі деякі країни також не мають окремої плати за підключення, вартість будівництва нових ділянок електричних систем включена до тарифу на електроенергію. Таким чином, уряди цих країн спочатку мотивують розподільні компанії забезпечувати резервну потужність, щоб не перешкоджати розвитку малого та середнього бізнесу. Частка розподілу тарифних споживачів в Україні становить лише 5,6 %. На сьогоднішній день у Німеччині вона перевищує 35 %. Саме завдяки цьому енергетичні компанії мають кошти не тільки для забезпечення високоякісним енергопостачанням існуючих клієнтів, але і для створення достатнього запасу для нового бізнесу.

Фактично, ця пропозиція вимагає внесення поправок до законів, які регулюють різні етапи доступу до електромереж, у тому числі Закону України «Про електроенергетику», «Про засади функціонування ринку електричної енергії України», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про природні монополії» та іншого законодавств, що має вирішуватись як комплекс заходів у рамках комплексної стратегії реформ у цій сфері. Зокрема, **РБО рекомендує** Мінрегіонбуду та НКРЕКП:

- (1) розробити єдину концепцію переходу на фіксований тариф на приєднання із урахуванням всіх процедур, джерел фінансування та стейкхолдерів, що дозволить перекласти обов'язки із виготовлення проектної документації на енергопостачальну організацію й, у свою чергу, повністю позбавить замовника від необхідності отримувати технічні умови приєднання;
- (2) урахувати всі можливі джерела фінансування (на модернізацію) для справедливого визначення вартості приєднання;
- (3) розробити параметри для розрахунку вартості приєднання. Наприклад, такими базовими параметрами можуть стати:
 - заявлена замовником потужність, що приєднується, у кіловатах та віддаленість точки приєднання від існуючої мережі оператора відповідного класу напруги у метрах;

- плата за необхідну реконструкцію існуючих мереж оператора з метою збільшення їх пропускної здатності, що в свою чергу, вимагає технічної інформації від регулюючих органів та оператора;
- необхідність реконструкції та розвитку мереж з урахуванням необхідності і прогнозів щодо приєднання нових споживачів; плата безпосередньо за будівництво електричної мережі від існуючої мережі до точки приєднання.

В короткостроковій перспективі НКРЕКП рекомендовано:

- провести додаткові громадські слухання в рамках підготовки законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо плати за з'єднання ...» та з'ясувати питання, що виникають під час приєднання електроустановок (об'єктів) замовників до електричних мереж, та обговорити деталі можливих шляхів їх врегулювання на законодавчому рівні, включаючи питання розширення доступу до інформації щодо стану мереж та наявних потужностей, відкритого реєстру підключень тощо;
- удосконалити контроль за дотриманням ліцензіатами ліцензійних умов в сфері постачання електричної енергії. Це дозволить попереджувати порушення в сфері постачання електричної енергії.

2.4. Приєднання до теплових мереж

Процедури приєднання до тепломереж регулюються Законами України «Про теплопостачання», «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», «Про електроенергетику», законодавством про альтернативну енергетику та Постановою НКРЕКП від 19 жовтня 2012 року № 343 «Про затвердження Правил приєднання до теплових мереж». В контексті приєднання до теплових мереж, необхідно розглядати питання в двох напрямках:

- приєднання до теплових мереж суб'єктів бізнесу, які вимагають забезпечення теплом для власних потреб;
- приєднання до теплових мереж суб'єктів ринку, які мають намір здійснювати діяльність з виробництва теплової енергії (теплогенеруючих організацій).

Приєднання до теплових мереж суб'єктів бізнесу для забезпечення власних потреб

Приєднання таких об'єктів до теплових мереж передбачає стандартну логіку, але має свої особливості. Нині в галузі теплозабезпечення склалася ситуація, коли більшість теплопостачальних організацій конкурують за нового споживача. Це пов'язано із масовою автономізацією теплозабезпечення суб'єктами бізнесу і відключенням їх від централізованих мереж теплопостачання.

Таким чином, етапи подання замовником заяви про приєднання об'єкта до теплових мереж, внесення інформації до опитувального листа та отримання Технічних умов на підключення є регламентованими процедурами. Зокрема, Технічні умови видаються максимум за 20 днів, вартість плати за видачу Технічних умов визначається кількістю робочих днів інженерного персоналу, що їх розробляв і складає від 600 до 1000 грн. Наприклад, у Вінниці – 700 грн, у Полтаві – 600 грн, у Комсомольську – 800 грн.

Існують окремі випадки коли компанії-монополісти зловживали своїм становищем і встановлювали додаткові вимоги для видачі Технічних умов. Наприклад, навіть в процесі підготовки цього звіту і вивчення деяких веб-сторінок компаній-монополістів, автори цього документу виявили додаткові вимоги

(надання містобудівних умов та обмеження забудови земельної ділянки), що мають бути предметом розслідування Антимонопольного комітету.

Розробка замовником (або підрядником замовника) проектної документації для приєднання об'єктів до теплових мереж і узгодження її з власником визначається державними будівельними нормами. Кошториси вартості проектних та будівельних робіт обчислюються програмними комплексами, затвердженими Міністерством економічного розвитку та торгівлі України.

Приєднання до теплових мереж здійснюється провайдером на підставі договору про приєднання до теплових мереж, що укладається між власником та замовником. Умови цього договору мають відповідати Типовому договору про приєднання до теплових мереж. Плата за приєднання новозбудованих, реконструйованих, модернізованих тепловикористальних установок до теплових мереж визначається вартістю робіт, що встановлюється проектною документацією на приєднання як співвідношення замовленої та вільної потужності.

Приєднання до теплових мереж суб'єктів ринку, які мають намір здійснювати діяльність з виробництва теплової енергії (теплогенеруючих організацій)

Приєднання до теплових мереж теплогенеруючих організацій є окремою проблемою, пов'язаною із веденням бізнесу в Україні та із доступом на ринок нових учасників. Згідно із законодавством власник теплогенерації має звернутись до монопольної структури, яка володіє мережами і генерацією тепла, за Технічними умовами на приєднання до теплових мереж. До речі, це цілком відповідає умовам Другого та Третього Енергетичних пакетів, де мова іде про розподіл функцій з виробництва, транспортування, продажу тепла і про рівний доступ до мереж тепlopостачання.

Відповідно до Закону України «Про тепlopостачання», суб'єкт господарювання, який здійснює діяльність з дистрибуції теплової енергії, зобов'язаний приєднати теплогенеруючу організацію, що має намір здійснювати діяльність з виробництва теплової енергії після виконання Технічних умов та укладання договору про приєднання до теплової мережі.

При цьому тепlopостачальні організації, які здійснюють діяльність із постачання теплової енергії з використанням власних теплових мереж, зобов'язані забезпечити рівноправний доступ до цих мереж усіх суб'єктів господарської діяльності відповідно до укладених договорів.

Проте, як визначається законодавством, якщо до магістральної або теплової мережі тепlopостачальної організації приєднано дві або декілька теплогенеруючих організацій, то встановлення пріоритетності укладання договорів про закупівлю теплової енергії від них здійснюється на конкурсних засадах. Конкурс організовує місцевий орган виконавчої влади в порядку, встановленому законодавством.

У зв'язку із вищевикладеним необхідно звернути увагу, що на сьогодні законодавством не врегульовано порядок організації цих конкурсів та немає нормативно-правового акту, яким надано повноваження місцевому органу влади щодо встановлення такого порядку.

Плата за приєднання теплогенеруючих установок до теплових мереж визначається умовами Договору.

Підсумовуючи цей розділ та попереджаючи зловживання компаніями монопольним становищем щодо підключення до тепломереж **РБО рекомендує:**

- (1) Удосконалити контроль за дотриманням ліцензійних умов у сфері постачання, виробництва теплової енергії, її транспортування магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами, постачання теплової та електричної енергії, зокрема, через затвердження НКРЕКП відповідного Порядку контролю за дотриманням ліцензіатами Ліцензійних умов.
- (2) НКРЕКП: проводити регулярний аналіз скарг споживачів послуг, зокрема, з питань приєднання до тепломереж. За результатами розгляду скарг вживати відповідні дисциплінарні заходи.
- (3) Антимонопольному комітету та НКРЕКП: проводити постійну методично-роз'яснювальну роботу з ліцензіатами стосовно усунення виявлених зловживань монопольним становищем.
- (4) Антимонопольному комітету: забезпечити постійний аналіз ситуації та виконання ліцензіатами своїх обов'язків.
- (5) Мінрегіонбуду: підготувати нормативно-правову базу щодо впорядкування питань, пов'язаних із повноваженнями місцевих органів влади та порядком встановлення пріоритетності укладання договорів на закупівлю теплової енергії в разі приєднання до теплової мережі двох або декількох тепlopостачальних організацій.
- (6) НКРЕКП, Мінрегіонбуду та Антимонопольному комітету: провести консультації із ліцензіатами, експертами та громадськістю щодо проблем приєднання виробників та споживачів до мереж тепlopостачання та шляхів їх вирішення.

2.5. Підключення до системи водопостачання та водовідведення

Послуги централізованого водопостачання та водовідведення надаються відповідно до статті 5 Закону України «Про природні монополії», оскільки вони також відносяться до сфери природних монополій. На сьогоднішній день існує низка правових актів, які певною мірою регулюють правові відносини щодо підключення до інженерної мережі водопостачання та водовідведення, зокрема, розділ «Приєднання об'єктів до системи централізованого питного водопостачання та водовідведення» у Правилах користування системами централізованого комунального водопостачання та водовідведення в населених пунктах України, затверджених Наказом Мінрегіонбуду № 190 від 27 червня 2008 року. Тим не менш, сфера застосування цих Правил обмежується лише кількома технічними процедурами і не охоплює весь комплекс технічних і фінансових питань, пов'язаних з підключенням до мереж водопостачання.

Більшість проблем із зловживаннями щодо підключень до водопровідних мереж, в основному стосується процедур отримання та виконання Технічних умов.

З інженерної точки зору, необхідність отримання та виконання Технічних умов викликана наступними причинами. При приєднанні нового об'єкту (тобто того, який раніше не був забезпечений водою/каналізацією) до централізованих мереж, водоканал бере на себе зобов'язання щодо його належного забезпечення. Для виконання цього зобов'язання, водоканал в Технічних умовах зазначає, де новий споживач має бути приєднаний до централізованої мережі води та каналізації; діаметри підводних трубопроводів; принципові характеристики водомірних вузлів; та може вимагати побудувати додаткову потужність насосної станції та резервуар. Всі ці питання викладені в

розділі «Приєднання об'єктів до системи централізованого питного водопостачання та водовідведення» Правил користування системами централізованого комунального водопостачання та водовідведення в населених пунктах України, погоджених наказом Мінрегіонбуду №190 від 27 червня 2008 року. Для підготовки Технічних умов, водоканал пропонує новому споживачу заповнити опитувальний лист, де вказуються проектні характеристики запланованого об'єкта, його обсяги та режим водозабезпечення та водовідведення. Послуга з підготовки Технічних умов є платною, її ціна затверджується НКРЕКП, виходячи із фактичних трудовитрат. Фактично, ці трудовитрати обмежуються вартістю робочого часу одного інженера технічного відділу. Проблемними питаннями в цій частині є:

- Вимоги отримувати нові Технічні умови при зміні власника об'єкта, навіть за відсутності технічних передумов, наприклад, суттєвої зміни обсягів/режимів споживання. Така вимога містить ознаки зловживань, а з тексту вищезгаданих Правил очевидно, що під «приєднанням об'єкту до мереж» розуміється саме фізичне підключення, а не укладання договору з новим абонентом.
- Занадто часто в Технічних умовах містяться вимоги будівництва додаткових потужностей насосних станцій та/або резервуару не безпосередньо на об'єкті, а в централізованих мережах і з надлишковими характеристиками.
- Вимоги передати водоканалу певне майно (труби, насоси тощо). Зазвичай ці вимоги зазначаються в графі 9 Технічних умов «Особливі умови». Мотивацією водоканалів в цьому випадку є наміри легалізувати походження товарно-матеріальних цінностей для постановки

їх на складський облік та майбутнього списання на виконання планових ремонтних робіт. Подібні ситуації мають явні ознаки зловживань та часто є предметом корупційних дій з боку співробітників водоканалів.

- Технічні умови визначають не певний тип або основні характеристики вимірювального обладнання, яке має бути встановлено, а вказують конкретні марки та моделі приладу. Подібні вимоги можуть виправдовуватись «кращими намірами встановлювати найбільш точні, сучасні прилади із найдовшим терміном безпроблемної експлуатації». Проте це є

зловживанням монопольним становищем: абонент має право встановлювати будь-який прилад із затвердженого Держспоживстандартом переліку, що відповідає типу і діаметру інженерних розрахунків.

- Окрім видачі Технічних умов, споживачу може нав'язуватись ще одна платна послуга – підготовка документів, подання яких вимагається для отримання Технічних умов (наприклад, ситуаційного плану). Документи, що готуються споживачем самостійно повертаються із формулюванням «складені невідповідним чином».

Рекомендації РБО

РБО рекомендує НКРЕКП розробити Правила приєднання до водопровідних та каналізаційних мереж так, щоб вони регулювали, зокрема, питання надання/отримання Технічних умов, оплати за приєднання до мереж водопостачання і каналізації на основі формули із урахуванням вартості робіт та послуг окремих етапів цих процедур.

Нові Правила повинні розмежовувати поняття «доступ» і «приєднання/підключення», а також містити норми, які регулюють питання, пов'язані з:

- наданням / отриманням дозволу на приєднання;
- проектуванням об'єкта будівництва (мереж водопостачання та водовідведення);
- особливостями надання / отримання технічних умов, у т.ч. визначенням порядку (методики) формування вартості послуг з видачі технічних умов;

- визначенням порядку оплати за приєднання, враховуючи вартість робіт і послуг окремих етапів цієї процедури (зокрема, робіт і послуг, пов'язаних з підключенням до інженерних мереж водопостачання та водовідведення);
- визначенням пайового внеску (зокрема, з метою запобігання випадків примусу купувати на користь власника мереж матеріальні цінності та / або виконувати певні роботи, які безпосередньо не відносяться до замовленої заявником процедури приєднання);
- тимчасовим приєднанням;
- прийняттям мереж в експлуатацію для можливості транспортування ресурсу;
- зміною власника об'єкта унеможливаючи зловживання і встановлення невідповідних вимог.

2.6. Доступ до мережі газопостачання

Україна взяла на себе зобов'язання перед європейськими партнерами щодо імплементації європейських директив згідно з Угодою про Асоціацію з ЄС та Протоколом про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Відповідно до вимог Третього енергетичного пакету, має бути здійснений поділ функцій оператора, газорозподільних компаній та газопостачальників, впровадженні принципи вільної конкуренції на «потенційно» конкурентних ринках, забезпечений захист прав споживачів і безпека поставок природного газу.

Останнім часом Україна зробила значний крок уперед у створенні ефективного конкурентного ринку природного газу, який охоплює основні правові вимоги Європейського Союзу (ЄС), у тому числі загальні правила для внутрішнього ринку природного газу та умови доступу до газорозподільних мереж.

Процедури отримання доступу до газорозподільної мережі були нещодавно прийняті наступними постановами НКРЕКП і одержали позитивні відгуки від бізнесу:

- № 2493 «Про затвердження Кодексу газотранспортної системи»;
- № 2494 «Про затвердження Кодексу газотранспортних систем»;
- № 2496 «Про затвердження правил постачання природного газу»;
- № 2517 «Про затвердження Методики визначення та розрахунку тарифів на послуги транспортування природного газу для точок входу і точок виходу на основі багаторічного стимулюючого регулювання».

Новими процедурами приєднання до газорозподільчих мереж було суттєво спрощено доступ до мереж. Правові інновації, якими імплементуються зобов'язання України перед Європейським Союзом, також актуалізують питання доступу до газорозподільчих мереж:

- суб'єктів бізнесу, які вимагають забезпечення газом для власних потреб;
- суб'єктів ринку, які мають намір постачати газ.

Приєднання до газових мереж суб'єктів бізнесу, які вимагають забезпечення газом для власних потреб

На сьогодні застосовується сучасний підхід, який передбачає, що газорозподільне підприємство бере на себе весь комплекс робіт з приєднання об'єкту газоспоживання до газових мереж (включаючи проведення вишукувальних робіт, проектування, будівельно-монтажні роботи; забезпечення комплексного супроводження проекту):

- Послуга «зі стандартного приєднання»: замовнику необхідно лише підписати з газовою компанією договір на надання послуги зі «стандартного приєднання».
- Послуга «з нестандартного приєднання» передбачає такі умови: газова компанія бере на себе будівництво та введення в експлуатацію газових мереж зовнішнього газопостачання від місця забезпечення

потужності до точки приєднання; встановлення в точці приєднання вузла обліку для проведення комерційних розрахунків, обладнаного захистом від несприятливих погодних умов та несанкціонованого доступу; фізичного з'єднання газопроводів зовнішнього та внутрішнього газопостачання в точці приєднання.

Замовник повинен забезпечити розробку проектно-кошторисної документації на зовнішнє газопостачання, погодження і передачу її газорозподільному підприємству, а також проект внутрішнього газопостачання (від точки приєднання до власного газового обладнання) з погодженням його з газорозподільним підприємством; забезпечити будівництво та введення в

експлуатацію газових мереж внутрішнього газопостачання.

Спірним питанням залишається визначення вартості послуг із приєднання. Нині вартість послуг визначається постановою НКРЕ № 77 від 31.01.2013 «Про затвердження Порядку розрахунку плати за приєднання об'єктів замовників до газових мереж». Ставки плати за стандартне приєднання, встановлюються НКРЕ для кожної області окремо в залежності від категорії споживачів за статусом та

місцем знаходження об'єкту газоспоживання. Плата за нестандартне приєднання об'єктів газоспоживання (газопостачання) замовників, визначається проектно-кошторисною документацією на зовнішнє газопостачання, розробленою відповідно до технічних умов на зовнішнє газопостачання.

При цьому, нарікання з боку бізнесу стосуються не тільки вагомого збільшення цієї плати, але і суттєвими розбіжностями у рівні цієї плати у різних регіонах України.

РБО рекомендує:

(1) НКРЕКП проаналізувати актуальність питання та в разі необхідності внести відповідні зміни до порядку розрахунку плати за приєднання об'єктів замовників до газових мереж, впровадивши принципи формування справедливих тарифів на підключення споживачів до газових мереж.

(2) Антимонопольному комітету доцільно долучитись до цієї роботи з метою встановлення «справедливої ціни послуги» і запобігання зловживань.

Забезпечення рівноцінного доступу до ринку постачання природного газу

У зв'язку з нещодавнім прийняттям Закону України «Про ринок газу», очікується, що ринок буде стимулювати нових постачальників газу, які, у свою чергу підлягають ліцензуванню. В Умовах ліцензування, затверджених Постановою НКРЕКП № 9 від 12 січня 2015 року

міститься вимога щодо узгодження бази даних замовника природного газу із газорозподільними компаніями, в порядку, передбаченому НКРЕКП. Хоча ця норма і передбачена, але сам порядок ще не був розроблений, що унеможливило входження на ринок газопостачання новим гравцям.

РБО рекомендує:

НКРЕКП має ухвалити процедуру погодження клієнтської бази споживачів

із газорозподільними компаніями якомога швидше

3 ПРОЗОРИСТЬ І ПЕРЕДБАЧУВАНІСТЬ ТАРИФОУТВОРЕННЯ

Суть проблеми

Представники бізнесу скаржаться на непрозорість тарифів за послуги підприємств-монополістів. Ділова спільнота хоче володіти більш чіткою інформацією про складові тарифу, які вони мають сплачувати. Існує

занепокоєння з приводу відсутності інформації про планування підвищення тарифів. Це призводить до додаткових ризиків і невизначеності у плануванні комерційної діяльності, корпоративного розвитку тощо.

3.1 Тарифне регулювання

Тарифи природних монополій регулюються Законом України «Про ціни і ціноутворення» та іншими правовими актами. Важливим питанням є методологія. На сьогоднішній день широко використовується метод «витрати плюс». Тим не менш, відповідно до найкращої міжнародної практики рекомендується впровадити стимулююче тарифоутворення «за RAB методологією – на основі регуляторної бази активів».

Необхідність впровадження стимулюючого регулювання передбачена Угодою про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також низкою інших міжнародних угод.

Окрім того, коаліційна угода Верховної Ради восьмого скликання передбачає перехід до стимулюючого тарифоутворення на регульованому рівні у сфері комунальних послуг.

Практично, це означає, що регулятивний орган, а також природні монополії зупинять стару радянську практику тарифоутворення за електроенергію, опалення, водопостачання, розподіл газу і перейдуть на використання методу обчислення тарифів на основі оцінки капітальних активів та інвестицій.

RAB методологія передбачає встановлення вартості необхідного доходу на основі одержання узгоджених показників надійності ресурсного забезпечення, якості обслуговування клієнтів і мотивації постачальників до зниження витрат. Це стимулюватиме операторів інвестувати в розвиток інфраструктури та встановлювати чіткі тарифи.

Міжнародна практика

Країни, які першими здійснили такий перехід, реалізували цю ідею більше двадцяти років тому. Наприклад, Велика Британія змогла досягти зниження витрат електророзподільних компаній і тарифу на транспортування електроенергії у два рази протягом 15 років. У Румунії знос активів знизився з 75% до 48 % протягом 2004-2011 років.

На сьогоднішній день тарифні ставки встановлюються на основі методу «витрати плюс» для чотирьох сфер (водопостачання та водовідведення, опалення, постачання електроенергії та природного газу). Хоча варто зазначити, що для централізованого водопостачання та водовідведення, а також для опалення НКРЕКП розробила методики стимулюючого тарифоутворення. Цей підхід закріплений Постановами НКРЕКП від 2 листопада 2012 року «Про затвердження Методики формування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на принципах стимулюючого регулювання» № 356 та «Про затвердження Методики формування тарифів на транспортування теплової енергії магістральними і місцевими (розподільчими) тепловими мережами на принципах стимулюючого регулювання» № 357.

Незважаючи на існування вищезазначених Методик тарифоутворення на основі стимулювання, за інформацією, наданої ринковими експертами, вони ще не застосовувалися на практиці. Причиною відсутності практичного застосування таких методів є низка проблем, які вимагають перегляду цих документів. Зокрема, ці проблеми включають в себе таке:

- Чинний метод оцінки активів не охоплює технологічні характеристики об'єктів у сфері житлово-комунального господарства;
- Немає реалізованої повномасштабної програми щодо обліку втрат в мережах;
- Програма бенчмаркінгу та обчислення експлуатаційних витрат були розпочаті зовсім недавно.

Що стосується сфер, пов'язаних з постачанням електроенергії та природного газу, такі методи тарифоутворення на основі стимулювання ще навіть не розроблені. Україна наразі перебуває на стадії підготовки до переходу від методу тарифоутворення «витрати плюс» на метод тарифоутворення на основі стимулювання у сфері електроенергії. Шість компаній з вироблення та розподілу електроенергії (обленерго) збираються це здійснити. У пресі також повідомлялося, що метод тарифоутворення на основі стимулювання буде використовуватися для компаній з розподілу природного газу (облгаз).

НКРЕКП планує реалізувати тарифоутворення на основі стимулювання для всіх енергетичних компаній до 2020 року. На сьогоднішній день Комісія вже почала підготовку до такого переходу і затвердила кілька необхідних технічних рішень НКРЕКП.

3.2 Використання RAB-методології

RAB методологія наразі вважається найкращим підходом у світовій практиці. Тим не менш, як і будь-яка міжнародна передова практика його застосування в Україні вимагає певної адаптації. Наприклад, в частині виявлення ключових показників ефективності (визначення регуляторної бази активів), що визначатимуть норми прибутку на інвестований капітал, які будуть

застосовуватися до обчислення базових активів. Це питання все ще не вирішено повною мірою визначено регулюючим органом і учасниками ринку. НКРЕКП планує використовувати 5-відсоткову ставку для початково інвестованого капіталу і 15-відсоткову ставку для нових капітальних інвестицій.

Міжнародна практика

Країна	Норма прибутку на початково інвестований капітал	Норма прибутку на нещодавно інвестований капітал
Греція	11.0%	11.0%
Польща	9.0%	9.0%
Чеська Республіка	7.9%	7.9%
Франція	7.3%	7.3%
Словаччина	6.0%	6.0%
Україна (планується)	5.0%	14.8%

Джерело: На основі матеріалів преси та Звіту E&Y «Планування регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг в Європі на 2013 рік»

На сьогоднішній день НКРЕКП спільно з міжнародними проектами технічної допомоги розробляють концепцію гармонійного переходу на використання RAB методології, яка буде направлена на належну підготовку сектора до реформування.

Зокрема, надзвичайно важливим кроком для правильного переходу є оцінка регульованої бази активів. На сьогоднішній день обчислення вартості активів регулюється «Методологією оцінки активів для природних монополістів у сфері комбінованого виробництва електроенергії і тепла», затвердженої Фондом державного майна України від 12 березня 2013 за № 293. Для ефективного впровадження RAB методології тарифоутворення і справедливого обчислення, Методологія має бути поліпшена. Наприклад, в частині визначення переліку активів у галузі опалення, водопостачання та водовідведення. З огляду на необхідність поліпшення класифікації активів, методика оцінки відповідних типів активів із врахуванням відмінностей секторів, а також враховуючи методику визначення фізичного зносу активів, мають бути змінені.

Значна кількість показників, які будуть використовуватися для подальших обчислень тарифів, має бути розроблена та затверджена НКРЕКП. Тим не менш, вхідні дані для таких показників будуть ґрунтуватися на статистичних даних для бенчмаркінгу. У свою чергу, НКРЕКП тільки почала цю роботу, тому наявна сьогодні інформація поки що не є ілюстративною для подальших обчислень. Перший крок подальшого тарифоутворення повинні зробити оператори, надавши оцінку своїх активів, проте не всі з них готові зробити це за власний рахунок.

У нинішніх економічних умовах підвищення тарифів на електроенергію, тепло, газ і воду, а також на послуги водовідведення, важливо забезпечити прозорість встановлення та застосування нових тарифів. Це має бути втілено, незважаючи на метод тарифного обчислення. Є великі надії на підвищення прозорості завдяки нещодавно прийнятому Закону України «Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, теплопостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання».

та водовідведення» (надалі – «Про прозорість тарифів»).

Цей закон допоможе реалізувати положення Директиви ЄС 2006/32 про надання більше інформації кінцевим користувачам про енергоефективності, такі як:

- Ціни/тарифи та їх складові для всіх категорій клієнтів, зміни цін/тарифів; частка і вартість електроенергії, яка виробляється генеруючими потужностями (за різними типами генеруючих потужностей);

- Порівняльний аналіз цін/тарифів на товари (роботи, послуги) в різних регіонах України, а також порівняння України та інших країн;
- Прогнозний аналіз щодо коливання цін/тарифів і обґрунтування таких змін;
- Динаміка історичних вартісних компонентів цін/тарифів;
- Якісні характеристики товарів (робіт, послуг);
- Опис інвестиційних програм і джерел фінансування тощо.

Рекомендації РБО

- (1) НКРЕКП розробити концепцію переходу від методу тарифоутворення «витрати плюс» на RAB методологію в сфері постачання електроенергії та газу та забезпечити всі необхідні заходи для реалізації тарифоутворення на основі стимулювання в галузі опалення, водопостачання та водовідведення.
- (2) Фонд державного майна спільно з Міністерством енергетики, Міністерством, регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства та НКРЕКП повинні розробити поправки до відповідної методики оцінки вартості активів, вдосконалюючи базу оцінки та перевіряючи її результати.
- (3) НКРЕКП повинна забезпечити програму підготовки для співробітників регуляторного органу і ліцензіатів;
- (4) НКРЕКП, обласним державним адміністраціям, місцевим органам виконавчої влади забезпечити впровадження норм Закону України «Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, тепlopостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення».

4 РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ

Суть проблеми

Природні монополії не модернізувалися і не мали розвитку своєї інфраструктури. Проте підтримка якісної інфраструктури для постачань і забезпечення надійності послуг, що надаються природними монополістами є ключовим елементом забезпечення запланованого рівня виробництва і досягнення комерційної продуктивності для споживачів цих послуг.

Сьогоднішня система контролю якості в області тепло- і водопостачання не забезпечена належним чином, і заснована на визначеному переліку показників, спеціальних звітів тощо. Однак такі системи не існують у сферах централізованого опалення і водопостачання. НКРЕКП має у своєму арсеналі штрафи, можливість призупинити дію ліцензії або відкликати ліцензію. Тим не менш, на практиці

ці методи є неефективними: максимальний розмір штрафу є непропорційно низьким і не стимулює ліцензіатів до виправлення ситуації, а припинення дії ліцензій може призвести лише до погіршення бізнес-процесів обслуговування клієнтів.

З іншого боку, для утримання нинішнього рівня послуг і підвищення їх якості українські монополісти мають посилити підзвітність регулятору, споживачам та громадськості.

Міжнародні передові практики показують, що доступ споживачів до більш якісної інформації та їхня участь у здійсненні нагляду за послугами ведуть до більшої довіри та кращої співпраці з постачальниками і, як наслідок – до поліпшення якості послуг.

Рекомендації РБО

В сфері державного регулювання НКРЕКП рекомендовано:

- (1) Удосконалити систему обліку при наданні послуг електро-, водо-, тепло-, газо-забезпечення.
- (2) Розробити показники якості обслуговування і моніторингу контролю якості та систему контролю за дотриманням вимог.
- (3) Розробити порядок контролю за дотриманням ліцензіатами Ліцензійних умов провадження господарської діяльності за всіма видами діяльності (зокрема, електро-, водо-, тепло-, газо-забезпечення).
- (4) Розробити механізм взаємозалежності рівня тарифу і якості обслуговування.
- (5) Зміцнити повноваження регулюючого органу і надати більш широкий спектр інструментів впливу на недобросовісних надавачів послуг. Працювати над вирішенням системних проблем шляхом внесення змін до законодавства. Зокрема, Уряд України розробив відповідні поправки та вніс їх до проекту Закону України № 2966 від 28 травня 2015 «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг»⁸[2], зареєстрованого у Верховній Раді України. Цей законопроект розширює повноваження регулятора щодо встановлення та контролю стандартів роботи підприємств, визначення вимог до якості й ціни послуг, що надаються споживачам, та забезпечення захисту їх

⁸ Цей законопроект був включений у Матрицю стратегічних та інституційних реформ в рамках проекту Світового банку Second Programmatic Development Policy Loan

прав при порушеннях з боку природних монополій, а також посилює санкції проти природних монополій.. Верховній раді України рекомендовано погодити вищезгаданий законопроект.

В сфері інформаційного середовища та доступу споживачів до інформації:

(1) НКРЕКП: створити єдину інформаційну систему для сектору та систему бенчмаркінгу.

(2) Державним обласним адміністраціям, МОВВ, НКРЕКП: встановити вимоги з розкриття інформації на веб-сторінках провайдерів послуг щодо головних показників їх діяльності;

(3) НКРЕКП, Антимонопольному комітету, ліцензіатам: покращити роботу зі скаргами споживачів послуг.

Приклади скарг суб'єктів господарювання, що надходять до Ради бізнес-омбудсмена

Кейс 1.

Скаржник стверджував, що зазнає численні випадки зловживання повноваженнями службовцями Об'єкта скарги (муніципального водного підприємства – Водоканал), а саме:

- (i) Термін придатності паспорту водного господарства Скаржника закінчився в 2010 році. З того часу Об'єкт скарги відмовляється затверджувати подовження паспорту водного господарства Скаржника. Скаржник повідомив, що посадовці Об'єкта скарги наполегливо пропонували заключити договір про надання послуг з розробки та затвердження паспорту водного господарства з приватною компанією. Проте Скаржник відмовився співпрацювати з цією компанією, тому що ціна послуг була значно вищою за середні ціни аналогічних послуг. Крім того, Скаржник вказав, що спеціалізація даної компанії полягає в наданні маркетингових послуг, які не мають жодного відношення до таких конкретних технічних послуг, як підготовка паспорта водного господарства. Щоразу, коли Скаржник

подавав скоригований варіант паспорту водного господарства з урахуванням зауважень Об'єкта скарги, посадовці особи робили нові зауваження та виправлення. Інспектор РБО визначив, що вимоги Об'єкта скарги щодо оформлення паспорту водного господарства не були детальними та чіткими.

- (ii) Об'єкт скарги намагався примусити Скаржника підписати контракт на надання послуг з пов'язаними сторонами посадових осіб Об'єкта скарги. Вони наполегливо переконували Скаржника підписати такий контракт із компаніями, які, імовірно, пов'язанні з посадовими особами Об'єкта скарги щодо надання різноманітних технічно-консультаційних робіт (таких як розрахунки індивідуальних лімітів для стічних вод, розрахунки збільшення обсягів водопостачання, та ін.). Однак враховуючи наявність власного кваліфікованого персоналу, Скаржник відмовився співпрацювати з такими компаніями.

Втручання РБО

Інспектор РБО визначив, що постійні необґрунтовані відмови затвердити паспорт водного господарства Скаржника, та змушення останнього підписати контракти зі спеціально відведеними постачальниками послуг, може кваліфікуватися як антиконкурентні практики місцевих органів влади та їх підвідомчих підприємств, значенні у статті 15 Закону України «Про

захист економічної конкуренції». Крім того, такі дії також можуть бути кваліфіковані як зловживання владою за змістом статті 364 Кримінального кодексу України та корупційні дії зазначенні у статті 368 Кримінального кодексу України.

Таким чином, РБО подав запит до регіонального територіального управління

Антимонопольного комітету України (управління АМКУ) з проханням:

- (i) розслідувати випадки зловживання службовим становищем Об'єкта скарги, і
- (ii) якщо такі випадки мали місце, вжити відповідних заходів реагування, передбачених Законом України «Про захист економічної конкуренції».

Пізніше Управління АМКУ повідомило РБО, що на основі попереднього вивчення наданої інформації та документів,

визначені випадки порушення Об'єктом скарги законодавства України щодо анти-конкурентних дій. В даний час справа про порушення законодавства України щодо анти-конкурентних дій перебуває під слідством в Управлінні АМКУ. Слідчі терміни не обмежені законом.

Управління АМКУ також передали інформацію про недобросовісну поведінку Об'єкта скарги Головному управлінню Міністерства внутрішніх справ для розслідування.

Кейс 2

Скаржник поскаржився на необґрунтовану відмову укласти договір на електропостачання з боку регіонального відділу компанії Енергозбут. Об'єкт скарги додатково попросив надати сертифікат

на експлуатацію електрогенеруючого обладнання та сертифікат відповідності, виданий Державною архітектурно-будівельною інспекцією, що не вимагається згідно із законодавством.

Втручання РБО

На прохання РБО, Національна комісія з регулювання енергетики та ЖКГ розглянула обставини відмови і зобов'язала регіональне відділення Енергозбуту укласти вищевказаний договір.

Завдяки сприянню РБО, Скаржник уклав договір на постачання електроенергії і почав свою діяльність.

Кейс 3

Скаржник поскаржився на нібито незаконне проведення перевірки посадовими особами муніципального підприємства "Водоканал". Згідно зі скаргою, посадові особи Об'єкта скарги (діючи незаконним чином) зняли пломбу лічильника води в приміщеннях, що знаходяться у власності Скаржника і оштрафували Скаржника на 8000 грн за спожиту воду без належного лічильника води. Після нібито протиправного зняття лічильника води вищезазначені посадові особи Водоканалу відключили

водопостачання. Приміщення, в яких подача води була відключена використовуються матір'ю Скаржника в якості інтернет-кафе.

Скаржник повідомив телефоном 12 листопада 2015, що поліцію та державних прокурорів було вже повідомлено про це питання, однак, ці органи не вжили жодних кроків у бік його дослідження.

На даний час РБО працює над вирішенням цього питання.

БЦ «Поділ Плаза»,
вул. Спаська, 30А,
Київ 04070, Україна
(вхід зі сторони вул. Сковороди, 19)

Тел: +380 (44) 237-74-01
Факс: +380 (44) 237-74-25
Електронна пошта: info@boi.org.ua

www.boi.org.ua
www.facebook.com/BusinessOmbudsmanUkraine